

Lezing: Johannes 3 : 1 t/m 16

Weet u wat ik het afgelopen jaar het meeste gemist heb? En ik denk velen van u ook: de ontmoetingen met andere mensen. Natuurlijk heb ik telefonisch en online genoeg mensen gesproken, maar het is toch anders om mensen in het echt te zien en te spreken. Het contact waarbij je in dezelfde ruimte bent, thuis of in de kerk, is niet te vervangen. Je hebt dan zoveel meer informatie, je ziet hoe iemand zich voelt en erbij zit. Vandaag lezen we over iemand die gedacht moet hebben: die persoon wil ik eens in levende lijve ontmoeten hebben. We hebben gelezen hoe Nicodemus, een gerespecteerd lid van de Joodse religieuze leiders, een bezoek brengt aan Jezus. Hij heeft van Jezus gehoord en Hem misschien ook wel aan het werk gezien. Dat alles heeft hem nieuwsgierig gemaakt. Er is iets met deze Jezus, maar wat dat weet Nicodemus niet precies. Daarom gaat hij op weg om Jezus in het echt te ontmoeten.

Dat doet hij 's nachts zo vertelt het verhaal. Sommigen zeggen dat hij dit doet omdat hij bang is om met Jezus gezien en geassocieerd te worden. Dat hoeft echter niet zijn voornaamste motief te zijn. Een andere verklaring kan zijn dat hij 's nachts op bezoek gaat om ongestoord met Jezus te kunnen praten. Normaal zijn er altijd vele mensen om Jezus heen die allemaal iets van Hem willen. In de nacht is er de tijd en de ruimte om een goed gesprek met elkaar te voeren.

Want is het niet zo dat in de bescherming van het duister, de meest bijzondere gesprekken gevoerd worden? Zo raken Jezus en Nicodemus met elkaar in gesprek die avond.

Een ernstig gesprek tussen twee geleerde mannen, zo komt het op mij over. Dat was het natuurlijk ook.

In de loop van hun ontmoeting erkent Jezus ook de positie van Nicodemus als lid van de Farizeeën. Zij waren de wijze mannen die zich meer dan anderen verdiepten in de Thora. De Farizeeën waren de mensen die de Thora probeerden te vertalen naar het leven van alle dag. Wat moet je doen in welke situatie? Bij dat soort dilemma's kon je het beste naar een Farizeeër gaan, want die had meestal het antwoord wel. In de loop van het gesprek noemt Nicodemus Jezus een rabbi en Jezus noemt Nicodemus op zijn beurt een leraar van Israël.

Het lijkt alleen alsof deze geleerde mannen die avond totaal langs elkaar heen aan het praten zijn.

Neem bijvoorbeeld het begin van de ontmoeting tussen Jezus en Nicodemus. Nicodemus zegt dan: 'Rabbi, wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekens doen die u verricht.'

Een mooi begin, een erkenning van wat hij gezien heeft. Nicodemus erkent de bijzondere band die Jezus met God heeft.

En je zou verwachten dat er nu een vraag van hem komt, want die heeft tot nu toe niet geklonken. En lijkt het wel alsof Jezus hem die tijd niet gunt, want Hij reageert op de woorden van Nicodemus door te zeggen: 'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.'

Zo lijkt Jezus het gehoopte gesprek onmiddellijk af te kappen en zegt dat iemand opnieuw geboren moet worden om het koninkrijk van God te zien.

Bedoelt Jezus hier? Wil je werkelijk iets begrijpen van de tekenen van Jezus, wil je begrijpen waar ze naar verwijzen, dan moet je op een andere manier in het leven staan, dan moet je geraakt worden door de Geest, dan moet je opnieuw geboren worden.

Dat opnieuw geboren worden is tegelijk (voor ons net als voor Nicodemus) een heel vreemde uitdrukking. Hoewel misschien klinkt het in uw oren nog wat bekend in de zin van 'wedergeboorte'.

Sinds Calvijn een wijd verbreid theologisch begrip: daar kon men eindeloos over theologiseren en er werd gezocht naar kenmerken van iemand die wedergeboren is. Maar dat alles heeft in ieder geval niets te maken met waar Jezus het hier over heeft.

Het woord, dat Jezus gebruikt voor 'opnieuw geboren worden' wekt wel misverstanden, want Nicodemus snapt het ook niet.

Het gaat niet om dat begrip wedergeboorte, misschien kunnen we beter spreken over 'vernieuwing, een nieuw mens worden'.

En we begrijpen Nicodemus toch wel met zijn vraag: Hoe kan een mens geboren worden als hij oud is. Opnieuw gaat Jezus niet in op de vraag, maar komt weer met een zin, die begint met 'Waarachtig, niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij iemand geboren wordt uit water en geest. Die tweede geboorte is een andere geboorte, is een geboorte die samenhangt met het water van de doop en met de Heilige Geest. De doop, zoals we die kennen vanaf Johannes de Doper. Hij riep mensen op om zich te bekeren, om te keren, een nieuw leven te beginnen.

Zijn deze twee mannen echt met elkaar in gesprek? Als ik dit zo lees krijg ik niet die indruk. Want iedere keer geeft Jezus vreemde antwoorden op de vragen van Nicodemus. Uiteindelijk krijgt die laatste zelfs nog een sneer van Jezus als Jezus dus zegt: 'begrijpt u dit niet terwijl u een leraar van Israël bent?'

Ik kon me heel goed voorstellen als het gesprek niet helemaal aan de verwachtingen van Nicodemus had voldaan. Als hij met meer vragen naar huis zou zijn gegaan dan dat hij bij Jezus was gekomen. Het voelt ongemakkelijk. Ook voor ons. En we willen er grip op krijgen, begrijpen wat gezegd wordt door Jezus.

Misschien zit er ook wel een andere kant aan die verwarring. Het voelt ongemakkelijk maar misschien kan het mensen juist ook een kracht geven om in beweging te zetten. Het maakt los uit het vertrouwde en opent deuren naar andere mogelijkheden. Om als nieuwe mensen te leven.

Waar het echt om gaat, zegt Jezus, dat heb je niet gezien, Nicodemus. En daarvoor gebruikte Jezus dat beeld om duidelijk te maken wat hij bedoelt. Het beeld van de geboorte. Nicodemus moet meteen denken aan een baarmoeder, moederschoot staat er in de tekst, en hij ziet het voor zich: voor een tweede keer als oud mens daar in kruipen, dat kan toch helemaal niet?

Maar opnieuw geboren worden is iets anders, het is niet datzelfde wonder van die eerste geboorte nog een keer.

Jezus spreekt over opnieuw geboren worden uit water en Geest. Dat doet denken aan Genesis waarin de Geest van God over de wateren zweefde.

Die Geest van God is de rode draad door het hele bijbelse verhaal, steeds opnieuw worden mensen geroepen en op een nieuwe weg gezet: Abraham, Izaäk en Jakob, Samuël en David, Jesaja, , Ruth en Esther. God roept ze en ze gaan op weg, ze laten hun oude leven achter zich en laten zich leiden door Gods geest, ze worden opnieuw geboren door de geest.

Dat is niet 'wedergeboorte' als theologisch thema, maar wedergeboorte in de praktijk, dat we ons open stellen voor de geest van God. Al die verhalen roepen samen het beeld op dat vanuit verwarring en chaos iets nieuws ontstaat. Dat verwarring een hele krachtige motor kan zijn om te veranderen, anders te handelen, te spreken, te leven. Als nieuw.

Zo heeft het evangelie voor velen gewerkt toen en nu. De boodschap van Jezus was en is lang niet altijd makkelijk. Dat koninkrijk van God waar Jezus zo vol van is, is zo radicaal anders dan deze wereld dat het vaak verwart.

Johannes 3 vertelt niet hoe Nicodemus bij Jezus weggaat, maar ik weet zeker dat het hem aan het denken heeft het gezet. De ontmoeting zal doorgewerkt hebben en hem veranderd hebben.

Dat laat de evangelist ook merken, want later in het evangelie vertelt Johannes hoe Nicodemus het voor Jezus opneemt in het Sanhedrin. Aan het einde van het evangelie verzorgt Nicodemus de kruiden waarmee het lichaam van Jezus gebalsemd kan worden na zijn dood.

Zo is Nicodemus de zoekende gelovige die worstelt met de boodschap van Jezus. De gelovige die de langzamerhand de weg en de woorden van Jezus gaat begrijpen. Dat begin allemaal bij zijn ontmoeting met Jezus. Een ontmoeting die misschien niet gelopen is zoals hij verwacht had, maar juist daarin iets wakker bij hem heeft geroepen.

Waarom zou dat niet nog steeds zo werken? Dat ontmoetingen met anderen, die soms anders in het leven en het geloof staan dan wij doen, ons motiveren om te gaan zoeken en te ontdekken. Juist omdat de verwarring ons wakker schudt en nieuwe perspectieven voor ons opent.

Volgens mij zijn daarom ontmoetingen onmisbaar op de weg van een gelovige. Ontmoetingen die ontroerend en opbeurend kunnen zijn en soms ook ontmoetingen die je aan het twijfelen brengen, die je aan het nadenken zetten. Ontmoetingen van mens tot mens waarin je, vaak achteraf kijkend, kan zeggen: hier waaide de Geest van God. De Geest van God die is als een vonk van hoop in onze nacht, een wenkend licht dat op ons wacht, een warmte in hart en ogen. Dat zo Gods Geest ons als nieuwe mensen doet leven.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger